

Traficomin laajakaistatuki-webinaari kuntapäätäjille 2.2.2023 - keskustelun yhteenveto

Yhteenvetoon on koostettu keskeisimmät huomiot webinaarin chat-keskustelussa esitetyistä kommentteista sekä vastauksia laajakaistatukiohjelmaan liittyviin kysymyksiin.

Lentoliikenteeseen osoitetut julkiset tuet ja niiden vertailu laajakaistatukiin herättivät keskustelua. Monille kaupungeille lentoyhteys on elinkeinoelämän kannalta hyvin tärkeä, eikä ole tarvetta asettaa kulkuyhteyksiä ja laajakaistayhteyksiä vastakkain, vaan molempia tarvitaan Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa. Kuitenkin verovarojen käytön kannalta asiaa on syytä pitää esillä, miten asioita priorisoidaan. Keskustelussa esitettiin, että lentoyhteyksiä käyttävien yritysten ja yksityisten henkilöiden tulisi osallistua itse enemmän kustannuksiin. Hyvät tietoliikenneyhteydet taas vähentävät tarvetta matkustamiseen. Valokuituyhteydet mahdollistavat kuntien asukkaille koteihin tarjottavia uusia palveluja. Eri puolilla Suomea on viime vuosien aikana huomattu, että mobiiliyhteydet eivät ole riittäviä, vaan perusinfraaksi tarvitaan valokuitua.

Kommenteissa pidettiin tärkeänä, että julkista laajakaistatukea kohdistetaan vain alueille joilla markkinaehtoista rakentamista ei tehdä. Esimerkiksi Helsingissä rakennetaan nopeata laajakaistaa (myös langatonta 5G:tä) ilman julkista tukea. Kuntakeskusten rakentuminen tapahtuu markkinaehtoisesti, esim. vuonna 2022 rakentaminen oli vilkasta. Joissakin taajamissa, esimerkiksi Lappeenrannassa, on tarjontaa runsaasti. Haja-asutusalueet tarvitsisivat erityistä huomiota.

Kysymys: Miten Traficom aikoo toimia, jotta rakennettavilla verkoilla olisi kattava peittoaste?
Vastaus: Traficom toivoo, että tuen avulla rakennettavat verkot rakennettaisiin mahdollisimman kattaviksi, mutta suoria keinoja tällaisen edellyttämiselle ei ole. Laajakaistahankkeet lähtevät liikkeelle siten, että kunnissa tunnistetaan sellaiset alueet, joille hanke on taloudellisesti tarkoituksenmukainen ja mahdollinen toteuttaa. Lähtökohta on siis paikallistuntemuksella. Laajakaistatukiohjelmalla on tarkoitus saada mahdollisimman monelle pääsy laadukkaiden, nopeiden yhteyksien äärelle. Traficom on sidottu avustuksessaan maakuntien liittojen kilpailutus päätöksiin.

Kuntien korkeat maksuosuudet (22% ja 33%) nähtiin olevan esteenä monissa kunnissa. Matalan maksuosuuden (8%) kuntia on liian vähän. Kommenteissa esitettiin näkemys, että jos valtiontuessa olisi esimerkiksi yhtenäinen 10% vaatimus kuntarahoituksesta, olisi valtiontuen menekki huomattavasti suurempi.

Laajakaistainvestointeja pidettiin järkevänä saavutettavuuden kehittämisenä sekä sijoituksena turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen. Lisäksi niillä nähtiin luotavan perusedellytykset sote-palveluille. Mikäli kuntien halutaan edistävän laajakaistaverkkoja, maksuosuusasetusta on tarpeen korjata. Asetuksen laskentakaavat kunnan tukikelpoisuuden maksuluokituksen määrittämiseksi eivät ole objektiivisia ja yhdenvertaisuutta, kestävä ja turvallista kehitystä sekä ilmaston suojelua edistäviä. Laskentakaavoissa ei oteta huomioon maantieteellisiä olosuhteita eli etäisyyksiä tarkasteltavana ominaisuutena. Pitkien etäisyyksien Lapista ei esimerkiksi ainoakaan kunta asetu 8 % maksuluokkaan. Pitkien etäisyyksien alueella juuri etäisyydet tuottavat erityisen paljon kustannuksia.

Maaseuturahaston kyläverkkotuen ehdot nähdään parempina, mutta todettiin, että kuntakeskuksiin ei sen kautta välttämättä voi saada tukea, koska ohjelma on suunnattu maaseutualueiden tukemiseen. Esitettiin myös näkemys, että kyläverkkotukea ei välttämättä riitä kaikille halukkaille.

Kysymys: Kuinka luotettavia markkina-analyysit ovat? Tarkistetaanko operaattoreiden antamia tietoja? Mobiiliverkkoihin panostavien operaattoreiden intressin voisi ajatella olevan pyrkiä

ehkäisemään laajaa kuiturakentamista.

Vastaus: Traficomilla on pitkä kokemus tietojen keräämisestä ja tunnistamme tietyt haasteet niiden osalta. Lähtökohtaisesti tietopohja on validia ja tietoja tarkistetaan tarpeen mukaan. Tarvittaessa tietoja korjataan, myös analyysien osalta.

Kysymys: Voiko ruuhka-Suomen kunta kuten Tuusula olla tukikelpoista aluetta?

Vastaus: Kyllä, tukiohjelma on valtakunnallinen. Mikäli markkina-analyysin jälkeen alueella on tukikelpoisia alueita jäljellä, ei niiden rakentamiselle tuen avulla ole lähtökohtaisesti esteitä. Markkina-analyysissä kartoitetaan olemassa olevat nopeat laajakaistaverkot ja sellaisten investointisuunnitelmat seuraavan kolmen vuoden ajalta. Myös ruuhka-Suomessa voi olla alueita, joihin valokuituverkkoja ei rakennu markkinaehtoisesti.

Kysymys: Onko Varsinais-Suomen alueelle tehty yhtään markkina-analyysiä? Erityisesti saaristo kiinnostaa.

Vastaus: Traficom ei ole saanut Varsinais-Suomen osalta yhtään analyysipyyntöä tähän mennessä.

Kysymys: Traficomilla olevien hakemusten ja myönnetyn tuen määrä?

Vastaus: Tukea on tammikuun loppuun mennessä myönnetty 4,8M€ ja uusia hakemuksia oli tammikuun lopussa odottamassa 3,9M€ edestä. Tukirahat sidotaan kuitenkin vasta tukipäätöksellä. Tukirahaa on tällä hetkellä jäljellä vielä 27M€. Summa vähenee vasta tukipäätösten antamisen myötä, mutta sisässä olevat hakemukset antavat osviittaa menekistä.

Ruokaviraston kommentti: Myös maaseuturahaston tuessa noudatetaan paljolti samoja säädöksiä (yleinen ryhmäpoikkeusasetus) kuin Traficomien tuessa. Markkinaehtoisesti rakennettaville alueille ei voida tukea myöntää ja tämä pitää varmistaa mm. julkisen kuulemisen kautta. Käytännöt kuitenkin ovat erilaiset näissä tuissa. Maaseuturahaston tuen onkin tarkoitus kohdentua enemmän harvaan asutulle maaseudulle ja ovat monesti pienempiä kuin Traficomien hankkeet. Näissä onkin hyvä miettiä tukien yhteensovitusta.

Minna Jaakkolan esityksessään mainitsema Itä-Suomen yliopiston tutkimus valokuidun vaikutuksesta väestökehitykseen:

https://www.researchgate.net/publication/340384775_MAASEUDUN_VALOKUITU-_INVESTOINNIT_Selvitys_maaseudun_valokuiturakentamisen_tilanteesta_ja_toteutusmalleista_seka_valokuidun_saatavuuden_vaihtelusta_vaestonkehitykseen